

FRA DEN GAMLE KØBMANDSGAARD

AF CARL LARSEN

PA. SCHRAMS Købmandsgaard i Roskilde er maaske en af de gamle Købmandsgaarde i Roskilde, der har forandret sig mindst i de sidste 50 Aar, skønt den jo ikke helt er undgaaet Forandring.

Da jeg har kendt Gaarden, og er kommet i den lige fra Halvfjerdserne, har jeg tænkt mig, at en eller anden kunde have Lyst til at høre lidt om, hvad jeg kan huske og fortælle om den fra den Tid; det er dog ikke saa meget.

Hvad selve Forhusets Bygning angaar, da er den den samme endnu som den Gang. Der er vel nok kommet andre Butiksvinduer, mens Butiksdøren ser ud til at sidde paa samme Sted. Det forekommer mig, at der var Ruder i den med udstaaende Glasknorter, som man saa paa adskillige Butiksdøre den Gang, og hvoraf jeg antager, der findes en, som dog nu sidder længere inde i Huset, i nu afdøde Skotøjshandler L. NIELSENS Hus i Algade.

Fra Butiken var der en Dør ud til Indkørselsporten. Porten er der heller ikke forandret noget af Betydning ved i al den Tid.

Paa den modsatte Side af den var der ud mod Gaden Beværtning. Det var vel nok tit en ældre, veltjent Gaardskarl, der fik en saadan Bestilling, dog vist ikke altid til sit eget sunde Gavn.

Over Butiksdøren ud til Gaden hang der et stort aflangt Skilt ud over Fortovet, saa man kunde se det fra hvilken Side man kom. Paa Skiltet stod med gule Bogstaver paa blaa Bund: P. A. Schram.

Naar man var kommet igennem Porten og ind i Gaarden, laa der til venstre den høje Bygning, som vel tildels er den samme endnu, hvor Sædlofterne var ovenover hverandre.

Forneden var der Karlekammer, og der lagde vi Dækener, Piske og vort Rejsetøj ind, hvis vi da havde noget, men en Chenilje eller Kappe havde Mændene jo da.

I Bygningen op mod den øverste Ende var der Hestestald. Der var en anden Hestestald, som jeg husker bedre; den laa paa højre Side, saa snart man kom ind i Gaarden og var kommet forbi Udbygningen til Bagbutikken op mod Gaarden, men et Stykke fra Udbygningen. I dette Mellemrum stod der en stor

Skomagergade Nr. 25-27-29.

Kr. Hude phot. c. 1890.

Træpost med Jernslagstang og Svingkugle og med et langt Trævandtrug med et Halvtag over; dette var lukket bag til, men aabent for til og naaede fra Butiksudbygningen hen til Hestestalden.

Her blev Hestene vandede, naar de var spændt fra, og gik saa lige ind i Hestestalden, som havde Dør i Gavlen. Selve Stalden laa i samme Længderetning som de før nævnte Bygninger, saa der blev ligesom en Gade imellem

dem og denne, saa langt den naaede.

Den Gang blev det meste af Sæden solgt, og det var ikke altid nemt at komme ind i Gaarden, hvor der maaske holdt 50 Torvelæs, og Gaardskarlene vilde vel nok helst have Vognene saa nær ved Trapperne som muligt; det var jo strengt nok endda at slæbe alle de mange Heltøndesække op ad flere Trapper, de skulde ogsaa selv rejse Sækkene i Vognen.

Det forekommer mig, at de fik 4 Skilling for Tønden i Ophæringspenge.

Den gamle Hestestald blev senere revet ned; den laa vel nok for meget i Vejen.

Ovre i den venstre Side af Gaardspladsen blev der bygget et temmeligt stort Hus; der blev sagt, at der skulde den unge Schram bo, Bankdirektør H. P. Schram.

Der blev engang købt en Plads, som laa bag ved Gaardspladsen, saa der blev Udkørsel mod Syd til Bredgade.

Butiken var den Gang ikke saa stor som nu; den naaede fra Porten og omtrent hen til Kontoret, men saa gik Disken i en Vinkel ud til

Væggen mod Gaden. Væggen bag Disken gik lige fra Porten og hen til Kontoret og med en smal Dør i omtrent ud for Butiksdøren.

Det øvrige af den nuværende Butik kaldtes Bagbutikken, hvorfra der var Udgang til Gaarden.

Naar vi havde spændt fra, kom en Svend eller Dreng, som Kommiser og Lærlinge kaldtes, ud og tog imod Dunke og Flasker, og hvad vi ellers havde; de bar dem ind og skrev med Kridt et Par Bogstaver paa dem, saa de kunde kende, hvem der ejede dem.

Som i de fleste Butiker den Gang, var det i høj Grad en blandet Forretning. Ved Væggen ud mod

Konsul P. A. Schram.

Gaden var alle de grovere Varer opstablede og op-hængte under Loftet. Reb, Tækkegarn, Klipfisk, Sildebaljer, Spader og Skovle m. m.

Bag Disken var der fra Gulvet og halvt op Skuffer med alle Slags Urtekramvarer, og derfra og op til Loftet var der Isenkram.

De nederste Skuffer havde vi Børn mest Lyst til.

En af Svendene stoppede engang mine Lommer fulde af Svedsker, men sagde, at han hellere vilde have en Skraa, og viste paa sin Blyant, hvor mange Tommer den skulde være lang. At det skulde være bedre end Svedsker, kunde jeg ikke forstaa, og har heller aldrig kunnet det siden.

Det er ikke til at forstaa, hvordan de mange Mennesker, som der ogsaa den Gang var i Butikken, kom frem for hverandre; men det gik jo, og at se til med en vis Gemytlighed. — Paa Enden af Disken ud mod Porten stod der en Opsats, hvor der paa en gennemhullet Zinkplade var stillet en Del Glas. Der kunde Mændene gaa hen og faa en Rejsesnaps, og Kvinderne en Snaps Mjød eller Ekstrakt. Hvad der spildtes af de forskellige Drikkevarer, løb ned i en Beholder gennem Hullerne. Der sagdes, at der af denne Blanding kunde destilleres en fin Drik.

Paa Loftet over den gamle Hestestald fandtes Træskolageret. Der var Masser af Træsko i alle Størrelser, bundne sammen i store Bundter, som vistnok hed »et Reb Træsko«. Det var mest »danske Træsko«, som de hed, naar Overstykket og det hele var af Træ, og ude paa Landet brugtes ikke stort andet den Gang, i alt Fald til Hverdag. Det var først i senere Tider, at »Franske Træsko«, som vi bruger nu, blev almindelige.

Naar vi havde været oppe paa Loftet og fundet et Par, som passede »baade Hoved og Ben«, gik vi ned i Butikken og fik et Par Blikkrammer til at slaa om dem, for at de ikke skulde revne. Saadan et Par »Bøgesko« kostede 2—3 Mark efter Størrelse.

— P. A. Schram var en høj, kraftig og smuk Mand, og han kom egentligt aldrig til at se gammel ud. Han

saa næsten altid fornøjet ud og sagde en Mængde Vittigheder til Kunderne. Hans Omgang med dem fra Landet var ligefrem og næsten kammeratlig. Han nævnedede dem tit ved Fornavn og var Dus med dem. Det var ganske vist paa den Maade, at han sagde Du og Kunderne De, men det faldt vist aldrig nogen af Parterne ind, at der kunde være noget forkert i det.

Senere kom den unge SCHRAM (Bankdirektøren) med ind i Forretningen, men da han var lige saa jævn og ligefrem som Faderen, blev Forholdet til Kunderne det samme, men Dus med dem som gamle Schram var han dog ikke. Det var jo blevet andre Tider.

Af de Folk, der var i Butikken og i Gaarden paa den Tid, husker jeg flere, men kun to af Navn. Den ene hed NONNEGAARD og var Svend i Butikken, han nedsatte sig senere i Byen. Den anden var gamle HANS NIELEN, som i mange Aar var Øverstkommanderende over den temmelig store Arbejdsstyrke ude i Gaarden. Hans Mundering var ligesom alle de andres derude en Bluse og et Forklæde. Han havde samme Evner som Schram til at sige Vittigheder, men paa en stille, lun Maade.

— Der var en Mængde Kalkuner, Høns og Duer i Gaarden, hvor der jo altid var nok at samle op fra de mange Sædlæs. Denne Flok havde Schram meget tilovers for, jeg kan huske, hvordan han kom ud og tog Proppen af Vandtruget, saa Vandet løb hen ad Brostenene, og hele Flokken kom og drak. Han kunde dog nok ogsaa være streng ved dem. En Gang kom en stor kalkunsk Hane hen og hakkede mig helt oppe

paa Trøjekraven, jeg turde af bare Skræk ikke røre mig, men Schram, som kom i det samme, tog Pisken af en Vogn og gav Hanen en, saa den trillede hen ad Stenbroen. Fy, Peder, sagde han, det havde nok nær været for meget, pas paa, at jeg ikke æder dig en Dag.

Det er i Hovedsagen, hvad jeg husker om den gamle Gaard. Jeg vil slutte min Omtale af den med at ønske, at den endnu i mange Aar maa bevares i sin nuværende Skikkelse.

P. A. Schrams Butik.

Kr. Hude phot. c. 1890.

P. A. Schrams Gaard.

Kr. Hude phot. c. 1890.

Til højre ses den nu nedrevne Hestestald.